

'Duitsland is ons grote voorbeeld'

Opinie

Achtergrond - 15 juni 2013

In twintig jaar is ons beeld van Duitsland compleet omgeslagen. Maar Nederland is zelf ook ingrijpend veranderd, schrijft Hanco Jürgens van het Duitsland Instituut Amsterdam in dagblad Trouw.

Steeds vaker lees je positieve berichten over Duitsland in Nederlandse kranten. Of het nu gaat om het duurzame energiebeleid, de maakindustrie, het duale onderwijs, de flexibilisering van de arbeidsmarkt, de koersvaste Europapolitiek, ja zelfs om de eurosceptis van sommige economen, Duitsland dient in toenemende mate als model voor Nederland. Ook als president Obama komende week Duitsland bezoekt, zal dat weer veel - en positieve - aandacht krijgen.

"Iedereen houdt van machtige Duitsers", was de kop boven een column van Max Pam in de Volkskrant, na de Champions League-finale tussen twee Duitse teams. "Frau Merkel, help!" was de kop boven een column van Piet Borst in NRC Handelsblad over het Duitse innovatiebeleid, dat veel constanter en royaler is dan in Nederland. Zowel Pam als Borst verwijst in zijn stuk nog wel naar de oorlog, maar de teneur van de artikelen is positief.

Dat is in columnistland wel eens anders geweest. In 1993 organiseerde de KRO nog de succesvolle, maar ietwat misplaatste briefkaartenactie 'Ik ben woedend', naar aanleiding van een racistische aanslag in Solingen. 1,2 miljoen Nederlandse handtekeningen werden bezorgd bij het Bundeskanzleramt in Bonn. Alsof de Duitsers zelf niet woedend waren over deze brute terreuraanslag. Niet helemaal ten onrechte merkte oud-ambassadeur Van Walsum toen op dat het in tal van Nederlandse kringen bon ton was om een beetje anti-Duits te zijn.

Duitsland als spiegel

Commentatoren zijn het erover eens dat de Nederlands-Duitse relatie verbeterd is. Maar de oorzaak blijft in hun analyses vaak ongewis. Inderdaad, de Duitse economie doet het beter dan de onze, waardoor Nederlandse politici zich afvragen waar het bij ons fout is gegaan: de huizenbubbel, het banktoezicht of toch de arbeidsmarkt?

[Hanco Jürgens](#) is wetenschappelijk medewerker van het Duitsland Instituut Amsterdam en diet onder meer, gesubsidieerd door het Montesquieu Instituut,

onderzoek naar Europeanisering in Nederland en Duitsland

Een reden voor een positief Duitslandbeeld is zeker ook dat de generatie die actief kon bijdragen aan de Duitse oorlogsindustrie langzaam uitsterft. Het is een beetje potsierlijk om hun kleinkinderen en achterkleinkinderen de schuld van de oorlog in de schoenen te schuiven. Maar de belangrijkste reden voor een positief Duitslandbeeld moeten we zoeken bij onszelf. De Nederlandse samenleving is sterk veranderd, en daarmee ook het beeld van onze oosterburen. Duitsland fungeert als een spiegel van het Nederlandse zelfbeeld.

In plaats van vrijzinnig en frivol werd Duitsland in de jaren negentig gezien als het humorloze land van orde en gezag. Van 'Ordnung muss sein'. De opmerkelijke bespiegelingen in de Nederlandse pers rondom de grote voetbalwedstrijden leidden tot vragen over waar die negatieve emoties van de Nederlanders vandaan kwamen. Was de afkeer van Duitsland een Nederlandse variant van vreemdelingenhaat? Ging het om het calimerocomplex van een klein land dat opzag tegen een grote buur, of ging het om een collectief onverwerkt oorlogsverleden?

De discussie hierover is achteraf een scharnierpunt geweest voor de ophanden zijnde veranderingen in de Nederlandse samenleving zelf. Het politieke klimaat hier veranderde tussen 1995 en 2005 ingrijpend. Het progressief-liberale land dat zich sterk maakte voor eigen ideeën over abortus en euthanasie, softdrugs en prostitutie werd een vertwijfeld land, dat op zoek moest naar een nieuwe plaats in de wereld, waarin orde en gezag op een moderne manier vorm krijgen.

Commentatoren zien hierin vooral de crisis van de elite, mij lijkt het eerder te gaan om de moeizame inpassing van een klein land in een nieuwe wereldorde. De vraag waar wij nu staan in deze orde is steeds actueler geworden.

In de jaren negentig was het nog geen gek idee om Nederland als gidsland te zien, of als kleinste onder de grote landen. Om dat beeld in stand te houden, moesten we wel tegen onze grote buur opboksen. Inmiddels weten we dat we een van de 27 EU-lidstaten zijn, die alleen door aansluiting bij de groten invloed kunnen uitoefenen. Eind jaren negentig dachten veel Nederlanders nog dat het poldermodel gemakkelijk geëxporteerd kon worden naar Europa. Inmiddels worstelen we met Europese modellen die Nederland door de EU worden opgelegd, met onze instemming.

Draai richting continent

De kabinetten-Kok, -Balkenende en -Rutte waren bij aantreden trans-Atlantisch georiënteerd, maar maakten alle tijdens de rit een wending richting het

continent. In de nieuwe Europese orde is Duitsland de belangrijkste bondgenoot die voor Nederland de hete kolen uit het vuur haalt. Tegenover de politieke onrust in Den Haag is Duitsland een toonbeeld van rust en stabiliteit.

Parallel met het besef van een nieuwe plaats van Nederland in Europa ontstond ook een ander beeld van onze eigen geschiedenis. Het traditionele denken in goed en fout maakte plaats voor een genuanceerd beeld van de Nederlanders in oorlogstijd, die zich aanpasten aan de benarde situatie en meewerkten met de bezetter zonder per se achter diens ideeën te staan. Zelfkritiek was op zijn plaats. En die kwam er, of het nu gaat om de multiculturele samenleving, de bankencrisis, het EU-beleid, of bonussen.

Interessant is dat in dit klimaat van zelfkritiek Duitsland steeds vaker als voorbeeld voor Nederland dient.

Dit artikel verscheen op zaterdag 15 juni in [dagblad Trouw](#).

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](#).

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/86/duitsland-is-ons-grote-voorbeeld>